

ВІЛЬНЕ СЛОВО

XXI-ий РІК НОВОГО ВИДАННЯ /Н-р 13-14/ липень 2010 р./ ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1949 р.

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

М. Шевченко

*«Верба-верба,
вербиченька...»*

І. К.

У номері:

- Діаспора й держава ▶ стор. 2
- Виклики сусідства ▶ стор. 3
- Заява депутата Ст. Бучути ▶ стор. 4
- «Співай, моя Буковино» ▶ стор. 5
- Учні й поезія ▶ стор. 6
- В символі купелі ▶ стор. 7
- Княжич відродження ▶ стор. 8
- Пальтин та Ульма ▶ стор. 9
- Слово подяки ▶ стор. 10
- 100-літня церква ▶ стор. 11
- Закон вітцівської землі ▶ стор. 12
- Шанс рідної мови ▶ стор. 13
- «Код – від роду» ▶ стор. 14
- Марка братів Кличків ▶ стор. 15
- Екскурс в історію ▶ стор. 16

III-й МІЖНАРОДНИЙ КОНГРЕС

«ДІАСПОРА ЯК ЧИННИК УТВЕРДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ УКРАЇНА У МІЖНАРОДНІЙ СПІЛЬНОТІ: СУЧАСНИЙ ВИМІР, ПРОЕКЦІЯ В МАЙБУТНЄ»

23-25 червня 2010 року у Львові відбувся III-й Міжнародний Конгрес «Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті: сучасний вимір, проекція в майбутнє».

У Конгресі взяло участь понад 400 учасників із 28 країн світу: Австрії, Азербайджану, Білорусі, Болгарії, Бразилії, Великобританії, Греції, Естонії, Італії, Іспанії, Казахстану, Канади, Латвії, Литви, Молдови, Німеччини, Польщі, Португалії, Придністров'я, Росії (Карелія, Комі, Башкортостан), Румунії,

прийняли доповідь Президента Світового Конгресу Українців п. Євгена Чолія, проголошену 23 червня 2010 року на офіційному відкритті Конгресу за основу позиції щодо сучасних подій в Україні та щодо напрямів подальшої діяльності світового українства.

Конгрес ухвалив звернутися до Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України з клопотаннями: 1. Створити законодавчу базу для реалізації програм підтримки світового українства; 2. Продовжити практику проведення

Голова СУР, депутат Ст. Бучута і голова Культурно-просвітнього товариства русинів українців, заступник голови ЕКУ Славко Бурда (Хорватія)

3. Новітні явища світового українства в контексті східної діаспори та нової хвилі еміграції; 4. Освіта українського зарубіжжя: сучасний стан та перспективи; 5. Культура і мистецтво українського зарубіжжя: сучасний стан та перспективи; 6. Місце і роль ЗМІ діаспори у просуванні та захисті українських національних інтересів у міжнародній спільноті; 7. Церква як центр збереження та формування духовності українця за кордоном; 8. Лемки як складова світового українства.

Результатом обговорення цих проблем стали такі висновки, охоплені в Ухвалі Конгресу: 1. Сучасні реалії характеризуються

Пані Ірина Ключковська

Сербії, Словаччини, США, Угорщини, Франції, Хорватії, Чехії, а також зі всіх областей України та Автономної Республіки Крим.

Центральною подією Конгресу стала Третя міжнародна науково-практична конференція «Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті: сучасний вимір, проекція у майбутнє».

На 3 пленарних та 22 секційних засіданнях Конференції з доповідями виступило понад 300 учасників.

Парламентських слухань з питань світового українства щорічно; 3. На основі пропозицій від світового українства розробити, затвердити та реалізувати Державну програму співпраці з закордонними українцями на період від 2011 до 2015 року; 4. При підготовці проектів законів про Державний бюджет України на наступні роки передбачити належне фінансування програм для здійснення співпраці із закордонними українцями та їх громадськими організаціями.

Співає українська молодь

функціонуванням потужних діаспор світу, серед яких одне з чільних місць займає українська діаспора; 2. Українська діаспора - важливий економічний, інтелектуальний, культурний і політичний ресурс української держави; 3. Для розбудови демократичної заможної України так для утвердження її позитивного образу у світі необхідна синергія, яку можна досягти, поєднуючи капітал знань та можливостей українських громад як в Україні, так і за її межами; 4. Співпраця із закордонним українством та його підтримка повинні бути одними із основних пріоритетів зовнішньополітичної діяльності держави Україна; 5. Українська держава зобов'язана захищати і відстоювати права зарубіжних українців, а також - громадян України, які тимчасово знаходяться за її межами.

Учасники III Міжнародного Конгресу

В центрі – президент Світового Конгресу Українців Євген Чолій

Робота Конференції проходила у восьми секціях: 1. Стратегія та моделі співпраці України з діаспорою; 2. Збереження національної ідентичності українців зарубіжжя;

Активну участь в роботі Конгресу взяли представники СУР Ст. Бучута, Я. Колотило, П. Романюк, М. Трайста.

Степан БУЧУТА,
голова СУР, депутат

Данієль ГРИНЧУК

ВИКЛИКИ СУСІДСТВА: УКРАЇНЦІ БУКОВИНИ В СКЛАДІ РУМУНСЬКОГО КОРОЛІВСТВА (1918-1940 рр.).

■ КОРОТКИЙ ВИКЛАД АВТОРА

Зв'язки між румунами та українцями мають давню історію, але вони маловідомі, як показано в цій книзі. Еволюція взаємозв'язків та взаємного впливу між румунами та українцями мала звичайний характер у контексті сусідства та подій, специфічних простору, в якому співіснували два народи. Між долею та історією румуни та українці встановили найдавніші стосунки між східними латинцями, з одного боку, та слов'янами, з іншого. Попри політизацію та націоналістичний підхід, характерний певним періодам часу, румуни та українці жили по сусідству та створили власну, специфічну ідентичність. Упродовж XIX-го сторіччя, разом із сильним розвитком та утвердженням національного почуття та ідентичності, румуни та українці розвинули рішучу риторику в умовах виникнення претензій відносно північної частини і навіть всієї Буковини. За підтримки інтелектуальної еліти, представники якої походили переважно з Галичини і до якої приєднався видатний історик Михайло Грушевський (який вважається українським Жулем Мішле), головною темою націоналістичної промови стало створення української держави, до складу якої входили б Галичина та північна частина Буковини, основуючись на середньовічній приналежності цієї території до Галицько-Волинського князівства (теза підтримана українською історіографією, але документально заперечена румунськими істориками та дослідниками).

Наприкінці Першої світової війни, на тлі щедрих ідей американського президента Вудро Вільсона та розпаду Австро-Угорської імперії, виникла перспектива об'єднання Буковини з Румунським королівством, що не можна вважати несподіваною еволюцією, з огляду на текст Конвенції, укладеної між Румунським королівством та Антантою 4 серпня 1916 року. Національний рух румунів Буковини, досить непомітний (з відповідними винятками) напередодні і навіть в ході Першої світової війни, очолив Янку Флондор, провіденціальна постать для долі цього простору. На початку Першої світової війни він мав безпосередні зв'язки з Іоном І.К. Бретіану, якого повідомив - ціною власної свободи, з огляду на справу, порушену проти нього австрійською владою у Лемберзі - про конфігурацію та характер краю як складової середньовічної Молдовської держави.

Буковину бажали й українці, зокрема, в контексті окремих бажань та прагнень, зрозумілою кінцевою метою яких було

створення незалежної держави, але з комплексною етнічною різноманітністю, яка ще більше ускладнила можливість чіткого самовизначення на базі права національностей. За цих умов, Українська Національна Рада - Крайовий Комітет Буковини виступила з ініціативою перейняти контроль над Чернівцями та кількома містами на півночі краю (наприклад, Кіцмань), за підтримки місцевої австрійської влади, що перебувала у досить делікатній ситуації, але реакція румунів не змусила себе довго чекати. Велике Буковинське віче, скликане в Чернівцях 3 листопада 1918 року, чітко окреслило наміри українців, однак через відсутність демократичних дій представників решти етнічних громад і, перш за все, румунів ситуація Буковини не могла бути вирішена. 18 жовтня 1918 року в Палаті депутатів парламенту (Reichsrat) у Відні румунські депутати озвучили бажання

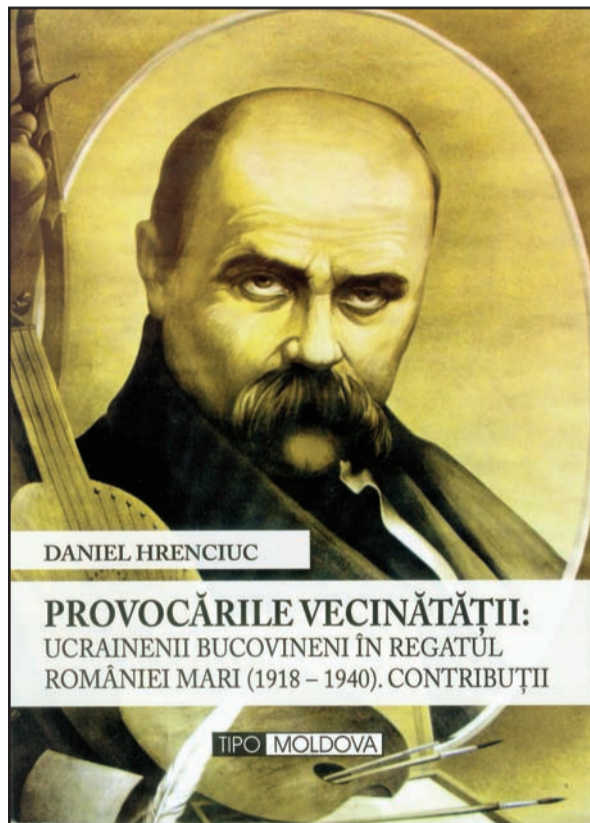
Генерального конгресу національних меншин 15/28 листопада 1918 року, в якому українці не брали участі, стали історичними подіями для долі румунства загалом.

Створення Української Народної Республіки та встановлення дипломатичних відносин з Румунією шляхом акредитації у Бухаресті Дипломатичної місії УНР, очоленої Костянтином Мацієвичем, відкрило можливість встановити нормальні відносини сусідів поблизу кордону з Радянським Союзом, але, на жаль, вони не були довготривалими.

Уряд Великої Румунії утверджував нівелюючий процес, прискорену політику централізації на адміністративному, освітньому, духовному та культурному рівнях. Серед регіонів, що об'єдналися з Румунським королівством, Буковина стала справжнім складним австрійським спадком. Це, зокрема, через наявність тут 14 етнічних груп і 10 різних віросповідань, але всіх їх об'єднувала спільна культурна приналежність на німецькій основі і, по суті, вони мали спільну ідентичність. Стриманість та альтернативні рішення, запропоновані окремими політичними лідерами, були відкинуті у контексті дуже сприятливих внутрішніх на зовнішніх обставин, і таким чином взяв верх варіант необумовленого об'єднання.

Буковинські румуни загалом сприйняли позитивно Об'єднання 1918 року, хоча було й багато випадків, коли вони справді шкодували за австро-угорською монархією, а міф „доброго імператора” неодноразово згадувався із ностальгією, коли мова заходила про колишню дисципліну та порядок. Національні меншини були дуже стриманими відносно нової румунської влади, а причини цього не відрізнялися від тих, що викликали невдоволення і численних буковинських румунів. Централізована політика ліберального урядування після об'єднання 1918 року завдала сильного удару по інтересах національних меншин у Буковині, які негативно відчували явище румунізації, сприйнявши його прямою загрозою для їх культурної, політичної та освітньої ідентичності, та відреагували на неї по різному. Невдоволення організацій національних меншин стосувалися змісту і ритму централізації та румунізації колишньої історичної Буковини.

(Далі буде)

Переклад на українську мову
Василя КАПТАРА

об'єднати Буковину з Румунським королівством в умовах, коли вони фактично не були включені до проекту федеративної реорганізації Імперії, у відповідності до маніфесту імператора Карла Габсбурга. І це попри те, що їх позиція не була надто рішучою. Румунська національна рада на чолі з Янку Флондором скликала 27 жовтня 1918 року Генеральний конгрес (Конституанту), проголосивши «об'єднання Буковини та інших територій, де проживають румуни, із Румунією», що стало суттєвим кроком в напрямку об'єднання Буковини з Румунським королівством. Повернення Йона Ністора в Буковину та скликання

ПОЛІТИЧНА ЗАЯВА НАШОГО ДЕПУТАТА П. СТЕПАНА БУЧУТИ В РУМУНСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТІ

В період 22-25 червня 2010 р. у м. Львові – Україна відбувся III-й Міжнародний Конгрес на тему «Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті: сучасний вимір, проекція в майбутнє».

В роботі Світового Конгресу української діаспори, організованого Міністерством Освіти і Науки України, Світовим Конгресом Українців, Світовою Федерацією Українських Жіночих Організацій, Європейським Конгресом Українців, Національним Університетом «Львівська політехніка» та Національним науковим інститутом українознавства МОНУ, серед інших, взяли участь – голова Світового Конгресу Українців *Евген Чолій*, голова Європейського Конгресу Українців пані *Ярослава Хортяні*, голова Світової Федерації Українських Жіночих Організацій пані *Марія Шкамбара*; голова Комітету з питань прав людини, національних меншин і міжнародних

відносин, депутат Верховної Ради України *Олег Зарубінський*; голова Української Всесвітньої Координаційної Ради *Дмитро Павличко*; директор Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» *Ірина Ключковська*.

З боку Союзу українців Румунії взяв участь голова, депутат Румунського парламенту *Степан Бучута*.

Робота Міжнародної конференції на згадану вище тему пройшла по секціях: 1. Стратегія та моделі співпраці України з діаспорою; 2. Збереження національної ідентичності українців зарубіжжя; 3. Новітні явища світового українства в контексті східної діаспори та нової хвилі еміграції; 4. Освіта українського зарубіжжя: сучасний стан та перспективи; 5. Культура і мистецтво українського зарубіжжя: сучасний стан та перспективи; 6. Церква як центр збереження та формування духовності українця за кордоном.

В рамках секції «Збереження націо-

нальної ідентичності українців зарубіжжя» представник Союзу українців Румунії, секретар редакції журналу українською мовою «Наш голос» письменник Михайло Трайста представив доповідь «Роль СУР у збереженні національної ідентичності українців Румунії». Ця тема була прийнята з живим інтересом і відповідно оцінена, враховуючи, що Румунська держава фінансово підтримує збереження ідентичності українців Румунії, і те, що внаслідок урядових субсидій, СУР видає 5 газет і журналів.

З цієї нагоди відбулося також і річне засідання Керівної Президії Європейського Конгресу Українців, в роботі якого взяв участь голова Союзу українців Румунії як член Президії.

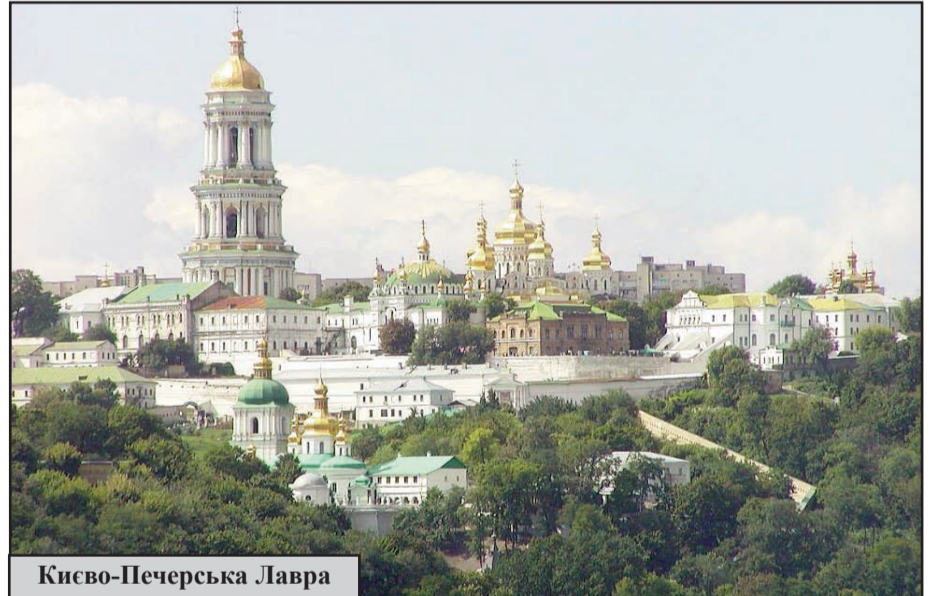
Взявши участь в роботі цього Конгресу української діаспори, делегація Союзу українців Румунії ще раз підкреслила, що Румунська держава демократичним способом і в європейському дусі підтримує і вирішує питання національних меншин.

День дружби і єднання слов'ян

25 червня слов'яни всього світу, а їх близько 270 мільйонів, відзначають День дружби і єднання слов'ян. Найширше ця дата відзначається трьома країнами – Росією, Україною та Білоруссю. Як відзначається в офіційних привітаннях глав цих держав, це справді народне свято, що йде від загального коріння, культурних традицій і звичаїв наших народів. Слов'яни – росіяни, українці, білоруси, поляки, чехи – складають основну частину населення Європи. Великий внесок в єднання слов'ян вносять обласні національно-культурні об'єднання. Завдяки їх діяльності не рветься зв'язок часів, з покоління в покоління передаються самобутні традиції, багатівкова культура слов'янських народів, звичай і обряди, зміцнюється цивільний мир і злагода. В середині 1 тисячоліття н. е. слов'янські племена ще не мали об'єднуючо-загальної назви «слов'яни». В кожному з регіонів Європи в зоні контактів з сусідами їх племена одержували окремі власні імена. На Півночі фінські племена, звали їх *Venäjä*, на Заході – германсь-

кі племена, звали їх *Венеди*, *Венеті* (сьогодн.нім. *Wenden*), *Візантійці* звали східну групу слов'янських племен *Анти*, а південних подунайських слов'ян *Склавіні*, звідси назва перейшла до арабів – *Скаліба*. Оскільки в ранньому Середньовіччі Візантія була країною з найбільш розвинутою писемною культурою, візантійська (греко-латинська) назва Південних (Балканських) слов'янських племен згодом поширилась і на Східні та Західні слов'янські племена.

Східнослов'янські племена – група слов'янських племен, розташована на території сучасної України, Білорусі та Росії, предками яких були *анти* й *дуліби* (волиняни), вони проживали на території між Карпатами, Прип'яттю та Середнім Подніпров'ям. Археологічне дослідження простежується від населення празької культури V-VII ст. Розселення цієї людності та її безпосередніх нащадків, носіїв *лука-райквещької* культури, в усіх напрямках започаткувало в VI-IX ст. південну, західну та східну гілки слов'янства.

Києво-Печерська Лавра

Всесвітній день книги й авторського права

23 квітня... Всесвітній день книжки і авторського права. ЮНЕСКО обрала цю дату з огляду на її символічність для світової літератури. Адже саме цього дня померли Сервантес, Шекспір і де ля Вега, народилися Моріс Дрюон і Володимир Набоков. Традиція святкування Дня книжки народилася у Каталонії, де 23 квітня на День Юрія традиційно дарували троянду за кожну куплену книжку. Сьогодні Всесвітній день книжки святкують у 190 країнах світу. Своїм святом День книги по праву вважають автори, видавці, вчителі, бібліотекарі і всі, хто причетний до книжкової справи. Традиційно цього дня в багатьох країнах світу організовуються книжкові ярмарки і виставки.

Одним з важливих досягнень стало впровадження всесвітнього символу авторського права - в ході організованої ЮНЕСКО в 1952 році конференції, під час якої була прийнята Всесвітня конвенція про авторське право. Метою святкування Всесвітнього дня книги і авторського права стало залучення уваги як урядових органів, так і широкої публіки до книг як до джерел здобуття знань, засобів вираження і комунікації, які залишаються основою активної освіти і критичного мислення, не дивлячись на швидкий розвиток складніших джерел інформації.

Надія КАРБУНАР

За вчительським столом – із третього класу

Портрет уродженця банатського села Мала Черешня учителя Івана Ковача за чернівецькою газетою «Погляд»

(Закінчення. Поч. в 9-10 н-р/2010 р.)

У роботі директора головне - гнучкість

За іронією долі, направлення на роботу Іван Ковач отримав у ту ж таки Херсонську область. Вирішив не повертатися у степи, а втілити ще одну давню мрію - пожити біля моря. Так став учителем спершу в селі Хорли, потім - у Новоолексіївці (нині Лазурне). Та через кілька років усе ж наважився повернутися на Буковину. Каже, її ландшафти із горами, лісами й невеличкими річечками нагадували ті краї, де народився. Вчителював у багатьох школах, аж доки не став директором найбільшої в області школи-комплексу №27. Хоч уже мав досвід і роботи завуча і директора, проте ця посада була неабияким випробуванням, зізнається Іван Михайлович. Нелегко було керувати колективом із майже 200 учителів і 1800 дітей. Траплялися роки, коли набирали по 13 перших класів. Однак колектив працював злагоджено, каже пан Ковач, адже головне у роботі директора - дипломатичність, гнучкість і уміння вислухати.

Педагогу допоможе театр

Ще одна велика любов у житті Івана Ковача - театральне мистецтво. Майже 40 років він бере участь у роботі народного театру оперети при обласному Будинку вчителя. Зіграв у класичних та сучасних музично-драматичних творах десятки головних та епізодичних ролей.

– Кожна, навіть епізодична роль, вимагає затрат чималих зусиль, але я свідомо йду на це і ніколи не шкодую, - каже Іван Михайлович. - Гра у

театрі дає моральну насолоду, збагачує духовний світ, виховує риси, необхідні педагогу для спілкування з учнями.

У вересні буде 53 роки, як Іван Ковач працює у школі і покидати її поки що не має наміру. Зізнається, що, незважаючи на досвід, і досі ретельно готується до кожного уроку. Вважає, що вчитель у класі повинен бути диригентом і актором, тому ніколи не проводить уроки сидячи за вчительським столом. Іван Михайлович жартує,

І. Ковач: «Гра у театрі дає моральну насолоду...»

що після недавньої хвороби лікарі заборонили йому всілякі емоційні навантаження, однак навряд чи вдасться дотримуватися цих рекомендацій, адже як можна провести урок не розмахуючи руками, не розповідаючи анекдоти, не імпровізуючи, одне слово, - не виказуючи жодних емоцій.

Молодим же вчителям досвідчений педагог радить поважати учнів і їхню думку, бачити у

кожній дитині особистість і бути терплячим. Це прості поради, виконати котрі досить складно. Деякі діти вміють так допекти, що доводиться кусати себе за кулак, щоб стримати гнів, каже Іван Ковач, і це допомагає.

ДОВІДКА

Іван Михайлович Ковач

Народився 1 червня 1935 року у селі Мала Черешня, неподалік від міста Тімішоари, що в Західній Румунії. Закінчив Мелітопольський культурно-освітній технікум та Чернівецький державний університет.

1964 - 1966 рік - вчителював у середній школі села Хорли Каланчацького району Херсонської області. Учителів бракувало, тож викладав музику, фізкультуру, українську та російську мови й літератури.

1966 - 1972 рік - працював директором школи у Новоолексіївці (нині Лазурне) Скадовського району на Херсонщині. Керував хором, танцювальним і драматичним гуртками. 1972 року повертається на Буковину. Працює спершу завучем СШ №39, згодом стає інспектором управління освіти. 1975-1984 рік - директор СШ №37.

1984 - 1989 рік - завуч СШ №22.

1989 року став завучем, а через два роки - директором найбільшої на той час у області школи-комплексу №27, обіймав цю посаду до 1998 року. Нині працює учителем української мови та літератури в школі №27.

Обидві доньки Наталка і Тетяна також стали педагогами. Учитель-методист, нагороджений знаком «Відмінник освіти України».

З нових видань СУР

«СПІВАЙ, МОЯ БУКОВИНО»

Щойно вийшов із друку солідний збірник українських народних пісень південної Буковини в записі видатного фольклориста і композитора, заслуженого працівника культури України Кузьми Смаля (в його ж нотації мелодій та упорядкуванні) та викладача Негостинської школи Івана Кідещука під назвою «Співай, моя Буковино».

Пісенник охоплює 225 пісень в 11-х розділах, серед них: колядки, соціально-та родинно-побутові пісні, пісні про кохання, рекрутські та вояцькі пісні, балади й жартівливі пісні, зібрані в Сучавському та Ботошанському повітах (в Негостині, Балківцях, Шербівцях, Калинештах, Марицеї та Марицейці, Дарманештах, Бродині, Нісініті, Ульмі, м. Сереті та ін. і, відповідно, в Рогожештах і Нижніх Киндештах).

Українцям Буковини є чим пишатися, – зазначив у передньому слові до

збірника І. Кідещук, – адже тут побутують і досі чи не всі жанри української народної пісенної творчості з такими їх носіями: Розалія Кідеша, Леонтіна Федюк, Марія Серединчук, Марія Фрасинюк, Домніка Григораиш, Евфрозина Іваничук, Іван Серединчук, Євгенія Маланчук, Ілля Бербенчук, Євдокія Бербенчук, Марія Рибинчук, Марія Яремчук, Алла Окрайнічук, Ігор Мельничук, Парафтемій Даскалюк, Марія Корнійчук, Василь Скутельник та ін.

І. Кідещук висловив щире подяку СУР, його голові Степану Бучуті за фінансування цього видання, а також редактору Ірині Мойсей, Василю Луцаку – за комп'ютерний набір портативів і текстів та ілюстратору Емілю Мораріу.

«Вільне слово», в свою чергу, бажає пісеннику гарної дороги до читача та художньо-артистичних гуртів, теплої з ними зустрічі.

ВІЛЬНЕ СЛОВО

IV-ий випуск Національного конкурсу з декламування української поезії – 12 червня, Сігету-Мармації

Три роки послідовно учнівський Національний конкурс з читання української поезії відбувся у «Божественнім саду» поезії Верхньої Рони, прекрасному селищу вічнозелених гір Мараморощини, де виплекались талановиті співці слова Михайло Небиляк та Павло Романюк і чародійники української пісні, як Микола Арделян, Марія Опрішан-Крамар, Елек Опрішан, Василь Мігня, Юра Бота, Юра Грижак, Мирослав Петрецький, Джета Петрецька – учні та вірні наслідники славного диригента та композитора Михайла Митринюка, що оспівували і оспівують досі – уже 60 літ! – неповторну красу Мараморощини і її жителів-братів: румунів, українців та мадярів, з якими співживають у мирі вже сотні років.

У Верхній Роні, як бачимо, поезія і пісня жили і живуть як рідні сестри, і тому на свято «Національного конкурсу з декламування української поезії (IV – ий випуск, червень 2010 р.)» вони загостили до Сігету-Мармації в прекрасний дім Марамороської філії Союзу Українців – якого очолює Мирослав Петрецький, улюблений соліст та гітарист українського ансамблю «Червона калина», взірцевий господар, що приготував на Свято Української Поезії та Пісні новий Український дім з великим залом для концертів та гостей.

Хоч був гарячий літній день, спека не зупинила глядачів та гостей із п'ятьох повітів святкувати поезію, душевну красу будь-кого із нас. Так, учні-гімназисти із Банату (Караш-Северінський та Тіміський повіти), Буковини (Ботошанський та Сучавський повіти) і Мараморощини в національних костюмах, разом із славним шестидесятилітнім хором «Ронянські голоси», ансамблем народних танців «Соколи», теж із Рони, та викладачами оживили багатобарвною прикрасою народних узорів української специфіки атмосферу довгожданого конкурсу.

Перше привітання гостей проголошує Йон Ботізан, радник префекта Марамороського повіту, який у своїм слові поздоровляв всіх присутніх із сторони префекта, вихваляючи українську меншину Румунії,

що вмів так гарно працювати на ниві української та румунської культур, для зберігання та заохочування цінностей, бо відомо всім, що родовий маєток – бездонний, і тому сам ЮНЕСКО підтримує їхнє фінансування, а культурний внесок кожної із меншостей вважається незбагненим.

У своїм вітальнім слові Генеральний Консул України в

Сучаві Юрій Вербицький запевняє із радістю гостей, що Україна знає і шанує культурну діяльність всіх українців Румунії, їхній успіх у невтомній праці зберігання українських традицій та звичаїв, у дальшому розвою багатой української культури великого європейського народу. Вельмишановний дипломат України прочитав перед гостями та глядачами при-

вітання Його Ексиленції, Посла України в Румунії Маркіяна Кулика, в якому запевнялось, що своєю успішною працею на ниві культури українці Румунії доказують, хто вони є, і укріплюють велику дружбу між українським та румунським народами.

Голова Союзу Українців Румунії, депутат Степан Бучута, присутній на події, привітав всіх вельмишановних гостей: Його Ексиленцію Генерального Консула України в Сучаві Юрія Вербицького, Консула Василя Неровного, проф. д-ра Едмонтонського Університету (Канада) Миколу Павлюка, радника Марамороської Префектури Йона Ботізана, художника Іліє Дана, повітових лідерів СУР Буковини, Ботошан та Мараморощини – Івана Боднаря, Віктора Симчука та Мирослава Петрецького і інспектора з української мови Марамороського Шкільного Інспекторату – Ельвіру Кодря, і побажав всім учням та викладачам рідної української мови успішного змагання та щасливих канікул.

Вельмишановний Голова СУР та депутат Степан Бучута, зокрема, звернувся до подвижників-інтерпретів української пісні, які майже ціле своє життя віддали сцені як члени всім відомого хору «Ронянські голоси», що у 2009 р. святкував своє 60-тиліття. З-між них поздоровив зараз ще активних у хорі диригентів та співців Миколу Арделяна із жінкою Марією, Елека Опрішана та Марію Опрішан-Крамар (теж подружжя), що понад 50 років підтримують хорову діяльність, Іляну Дан, Гафію Дзябинюк та Василя Фрасина, що прославляють український мелос понад 45 років, та молодших, двадцятилітніх діячів хору – Мирослава Петрецького та Джету Петрецьку, які забезпечують всю матеріальну і душевну підтримку «Ронянським голосам», певне, професійно-мистецьку із сторони пані Джети Петрецької, як сучасного диригента, прославляючи українську пісню на фестивалях Румунії та України.

(Далі буде)

Іван КІДЕЩУК

З емоціями, не без емоцій.

Фото Ст. БУЧУТИ

В законі миру і любові

ПІД СИМВОЛОМ ДУХОВНОЇ ХРИСТІЯНСЬКОЇ КУПЕЛІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

У місяці липні вшануємо пам'ять українських святих київських – княгині Ольги і рівноапостольного князя Володимира, просвітителів народу Київської Русі у християнській вірі. Два дні у липні, за церковним календарем, присвячені українським святам – 24 липня святкуємо день княгині київської Ольги, а 28 липня – князя Володимира.

ВЕЛИКА КНЯГИНЯ КИЇВСКА СВЯТА ОЛЬГА

Велика княгиня Ольга відома як свята й рівноапостольна церковна діячка. Дружина князя Ігоря Ольга, мудра державна діячка, керівник і воїн, діяльність якої залишила помітні сліди у східнослов'янській історії X ст.

Свята Ольга була п'ятою по роду канонізованою святою Київської Русі. Вже з XI ст. зображення Ольги з'являються у Візантії й Київській Русі. Фрески Софійського собору в Києві були відомими на Русі та в інших країнах. Портрети княгині у вигляді ікон прикрашали житла багатьох знатних людей Русі. Нестор-літописець прославляє княгиню Ольгу як зорю, що передвіщала розвиток християнства на Київській Русі. Іаков Мніх описує Ольгу як дуже розумною, привабливою, мудрою, святою духом і тілом.

Рівноапостольна княгиня Ольга була дружиною князя Ігоря (913-945). Вона розправилася з древланами, які вбили її мужа князя

Ігоря. Управляла Київською Руссю під час неповнолітнього свого сина Святослава Ігоревича. За цей період (945-957) вона навела лад в управлінні Державою і узаконила правосуддя, за що її шанував простий люд.

Почувши від перших київських християн розповіді про єдиного Бога, вирішила відвідати Константинополь (957 р.), щоб детальніше дізнатися про Християнство. Після науки у вірі Христовій вирішила прийняти святе хрещення. Її хрещенням батьком став сам візантійський імператор Константин. При від'їзді додому в дар від патріарха Ольга отримала частину Хреста Господнього, ікони.

Повернувшись до Києва у супроводі грецьких священників, княгиня Ольга збудувала церкву Святого Миколи Чудотворця на Аскольдівій могилі, невдовзі працювала над поширенням християнської віри в Київській Русі. Хоч власний її син князь Святослав і не перейшов до нової віри, не протиставився, щоб княгиню Ольгу (969) поховали за християнським обрядом. А її онук, великий князь Володимир, переніс мощі княгині з Миколаївського монастиря в збудовану ним у Києві Десятинну церкву.

В цей день у всіх християнських храмах звучать слова тропаря свята: «Піднісши розум свій на крилах богопізнання, преславна Ольго, ти злинула вище видимого світу, осягнувши Бога, Творця Всесвіту. Знайшовши його, прийняла у хрещенні нове життя і повсякчас перебуваєш у нетлінності, вті-

шаючись плодами життядайного дерева».

РІВНОАПОСТОЛЬНИЙ ВЕЛИКИЙ КНЯЗЬ КИЇВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР

Найвизначнішим державним діячем Київської Русі був князь Володимир Святославович. Церква вважає князя Володимира просвітителем народу Київської Русі в християнській вірі і порівнює його місію на землі з місією Апостола Павла до язичників та імператора Константина Великого в Римській імперії. Завдяки його великій ролі в охрещенні свого народу князя Володимира назвали Рівноапостольним, що дорівнює апостолам.

Володимир продовжив традицію княгині Ольги, своєї бабусі, прийнявши таїнство хрещення з рук грецьких ієрархів. Але, як язичник, Володимир хотів силою підкорити собі християнський «закон миру і любові». Завоював у Криму місто Корсунь і вимагав від імператорів Василя і Константина шлюб з їхньою сестрою Анною. Ті поставили за умову цього шлюб прийняти християнство. Та в цей час Володимир захворів і почав швидко втрачати зір. За порадою царівни Анни він прийняв хрещення в церкві Апостола Якова. Коли Корсунський єпископ вчинив рукопокладення, Володимир одразу ж прозрів і сказав: «Тепер побачив Бога істинного». Вражені

чудесним зціленням, супроводжуючі київського князя Володимира теж прийняли хрещення. Потім князь обвінчався з Анною, повернувшись грекам Корсунь і з почетом священників повернувся додому.

Дня 1 серпня 988 року киянам було наказано прийти до Дніпра, де священники разом із першим Київським митрополитом охрестили людей, що стало символом духовної купелі українського народу.

Надалі розпочалося будівництво християнських храмів (у Києві – Десятинну церкву, у Василькові – Преображення Господнього, у Берестові – першопочатковий Апостолів Петра і Павла та ін.), створення духовних шкіл.

У 1015 р. 15 липня (за старим стилем) великий київський князь Володимир-хреститель помер. Його тіло було поховане в мармуровій гробниці в Десятинній церкві.

У 1635 році Київський митрополит Петро Могила (1596-1647) серед руїн Десятинної церкви Києва відкрив гробницю князя Володимира. Віднайдена голова рівноапостольного князя Володимира донині знаходиться в Успенському соборі Києво-Печерської Лаври. Святкування пам'яті рівного апостола Володимира, який просвітив Київську Русь святом хрещенням, було встановлено 28 липня ще за його сина Ярослава Мудрого (бл. 978-1054) і урочисто прославляється і посьогодні.

Підготувала Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ (За відповідною літературою)

Поезія Миколи Корсюка – монолог у ворота вічності

(Закінчення. Поч. в н-рі 3-4/2010)

Людині призначено на цій землі «каменюку/котити вік на клятую скалу «як Сизиф» «і все це радість світові» (VI), «Бо світ вже захлинається в неслав'ї» (VII) «бляклих і лукавих» – як засуджує автор зло... Так обранець людської долі, поет, вірою-любов'ю – готовий вірити, жертвувати як людина і просить кари небесної, щоб громом-вогнем воскреснути по-новому молитвою-символом. В отчий дім треба повернутися через каяння із чистою душею, оновленим: Почнися і знайдись в собі самому/неначе птах у попелу своїм» (XIII). Хто є поет і

як він помирає, свідчить слідувачий сонет:

«Вмирає дерево в саду пустому
З... любові і...»

Як в пустополі королі-боги
Корону, протінявши солому
(XIV, ст. 18).

А що значить жити? Нести красу
у душі, як сказав Т. Шевченко. М.
Корсюк:

Крізь радість, біль і сум, і каяття
Іти до себе у бою з собою –
До світу значить йти усе життя».

Магістраль «До світу значить
йти усе життя», з якою і починає
Сонет XV, висуває принцип росту
людини до світла і до світу тільки
красою:

«До світу значить йти усе життя,
Рости до нього, наче день
до світла,

Краса, що душу променем
розсікла,

Неначе ранок тьму, без сум'яття
Крилом майне у темені буття,
Щоб вознеслась над світом
радість світла (XV, ст. 183).

В синтезі сонету автор стара-
ється відкрити «Диво-сплав» життя:
«Життя... життя... якого дива

сплав?
Незнищене й жорстоке в своєму
вирі,

Щоб віч-на-віч із вічністю
ти став». (ібідем).

Вінок сонетів «Зелен-Віра»
всіма своїми канонічними рисами
вписується до невмирущої класичної поезії, яку поет М. Корсюк створив для хвали життя, його вічної краси, що возвеличує

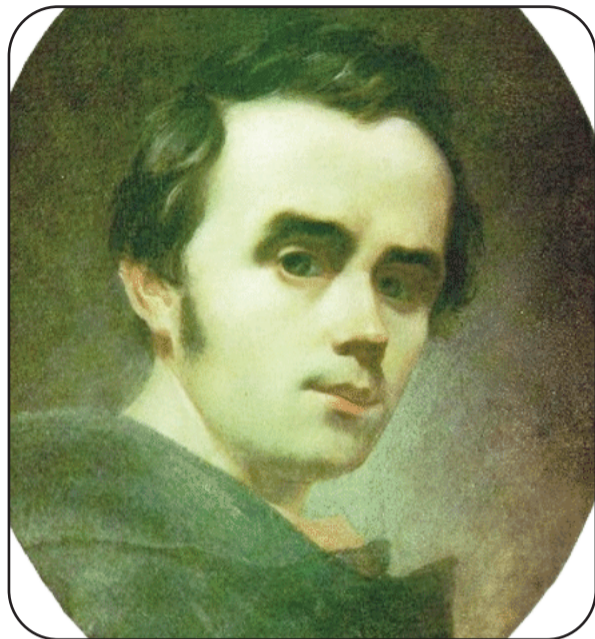
людину і піднімає її до світла «віч-на-віч із вічністю». Дорогою у вічність поет-людина обіграє сонет, найкращий вірш-пісню традиційного типу (італійського, французького), оскільки два катрени поєднані спільною римою АВВА АВВА і у свою чергу два терцети об'єднані в секстет із римами СДС та ДСД, а римування охоплене в катренах і перехресне в терцетах, перетворюючись так в риму-луну, що діє і поза межами рядків. Ритміка – п'ятистопний ямб з гамієвськими клаузулами двоскладового чергування, які породжують мінорну музику за моделями великих неокласиків, як М. Рильського, М. Зерова, В. Симоненка, Д. Павличка, І. Драча та ін. М. Корсюк – син гармонії – простягає у нашій українській літературі Румунії кладку до україномовної антології світового сонета.

(Далі буде)

Іван КІДЕЩУК

КНЯЖИЧ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДУХОВНОСТІ

Із реву могутнього Дніпра та подиху степового вітру, із тайн місячного світла та зоряного тремтіння, з пелюсток вишневого цвіту та колихань самотньої тополі, з неповторимої ласки Божої в день 9-го березня 1814-го року народився той, кому було призначено стати княжичем відродження української духовності.

Згідно із загальнопризною істиною, що випадковості не існує, поява та земний перехід Тараса Григоровича Шевченка - не випадкові.

Всевишній нагородив український народ вічністю, яку можна досягнути, подібно до природи, тільки постійним відродженням.

Перебування Т. Шевченка було, релятивно, коротким, тільки 47 років, але його творча спадщина підняла культуру та свідомість українського народу до височезного розміру, на мармуровій дошці якого назавжди вкарбовані слова: «Праведний - Батько».

В одній із щиро-болісних своїх свідчень Шевченко сказав: «Історія мого життя - це історія України». Було це тільки драматичним ототожненням власної долі із долею рідного краю? Певно, що не тільки!

Пізнання, хоча б і накоротко, життя великого Кобзаря та історії України доводить неминуче до різних сходжень в боротьбі за волю і за правду, за самовизначення та гідне місце в сузір'ї світової культури.

В цій велетенській битві побороти і Україна, і Шевченко, але, через тяжкі жертви, Шевченко пожертвував молодістю, та і життям, а Україна пожертвувала найкращих синів протягом своєї бурхливої історії.

Тайну цієї могутньої сили - боротися - можна відкрити тільки духовно. В найбільшій моментів свого життя Шевченко піднімався переможником, тільки малюючи та пишучи. Його захоплення малювати створило «випадковість» зустріти в Літнім Саду в Петербурзі друзів, котрі за короткий час викупили його з кріпацтва, надаючи юнакові статус вільної людини та відкриваючи йому, таким чином, двері духовної емансипації. Постійне поповнення «Кобзаря», від першого видання в 1840-му році - до останнього, в 1860-му році, не можна назвати

постійним духовним відродженням поета?

Створення Трипільської культури, створення власного пантеону божеств дохристиянського вірування не були явищами довгого та постійного духовного відродження наших пращурів?

«Випадковість» вибрати християнську віру візантійського обряду та охрестити свій народ князем Володимиром Великим 988-го року не було початком нової культурної емансипації України?

Всупереч довготривалому роздробленню своєї державності, Україна піднімалась переможницею, створюючи власну культуру, притаманну своєму духу, тільки почерез постійне духовне відродження.

Тоді можна твердити без вагань, що не випадковістю є те, що українці, де б вони не були, в місяці відродження природи святкують Тараса Шевченка - Кобзаря, вічно присутнього на перехрестях їхньої долі, геніального поета, талановитого маляра, мученика боротьби за волю та правду, княжича їхнього духовного відродження.

У місцевостях Румунії, де проживають українці та вивчається українська мова в школі, березень місяць включає обов'язково свято Шевченка.

На Буковині село Негостина - горде привілеєм вшановувати ім'я Шевченка біля погруддя, піднятого поету перед місцевим Домом Культури; пам'ятник став, головно в березні, місцем паломництва не тільки для негостинців, або українців Буковини чи Румунії, а взагалі українців та офіційних делегацій: Генерального консульства України в Сучаві, представників Держадміністрації м. Чернівці, Івано-Франківська та ін.

Цього разу 196-та роковина дня народження Тараса Шевченка почалась в Негостині, за предківським звичаєм, прийняття гостей в будинку місцевої школи. Прибули делегація Генерального консульства України в Сучаві, очолена паном консулом Василем Неровним, делегація СУР, очолена заступником голови, паном Іваном Боднарем, делегація восьмирічної школи села Калинешти-Купаренку, очолена професором координатором пані Лавінією Костюк та викладачем Делією Мартиняк, делегація восьмирічної школи села Балківці, очолена викладачем Анкою Штюбіану.

Разом з учнями восьмирічки Негостини, на чолі з директором-координатором, професором Юліаном Кідешою та професором-координатором Іваном Кідешуком, гості прибувають на плато, біля погруддя Шевченка. Свято починається короткою святслужбою, відправленою отцем Даніелем Петрашук, парохом місцевої православної церкви.

Опісля, в супроводі ніжних школярських голосів, пролунали гімни Румунії та України.

Вітальне слово, адресоване делегаціям та всім присутнім, промовив пан Юліан Кідеша, визначивши те, що радість святкування геніального українського поета помножується числом тих, котрі вшановують шевченківське слово, а плато сьогодні переповнене шанувальниками поета. Для

негостинців це свято - душевний обов'язок поклонитися перед великим Кобзарем цього урочистого дня, поринути хоч на мить в його мистецьке слово, заспівати його солодко-болючі вірші, побути разом з друзями на цьому святому місці. Пан директор-координатор висловив в закінченні свою щирю подяку всім тим, хто, словом чи ділом, сприяв цим подіям.

Запрошений до слова, пан консул Василь Неровний, який засвідчив свою безмежну радість бути знову в Негостині біля погруддя духовного батька всіх українців. Участь делегації Генерального Консульства України в м. Сучаві на цьому святі - це вираз особливих культурних відносин між Україною та Румунією та момент особливого духовного возвеличення з безпосереднім душевним впливом на молоде покоління. Його Ексцеленція признається в тому, що, дивлячись в очі школярів, і не тільки, зазирнув миттєво в їхню душу і збагнув, що дух Шевченка живий в їхніх серцях, а це, неодмінно, сприяє їхньому духовному формуванню та їхньому наявному інтелектуальному дозріванню. В кінці пан консул висловив свою сердечну подяку місцевим та повітовим авторитетам, котрі не пошкодували зусиль в організуванні свята.

Звертається словом до гостей та негостинців голова СУР-у Сучавського повіту Іван Боднар, підкреслюючи те, що в Негостині він почувася вдома - пан Боднар уродженець села Негостини! - але такі події створюють в його душі невгамні хвилювання: місця дитинства, школа, Культурний дім, спортивна площадка та ін. Вливають в душу море спогадів, а вдивляючись в обличчя дітей,

бачить, через роки, самого себе, і серце, подібно струнам мандоліни, вигравас сумну і радісну, таємну пісню. Пан Боднар вважає сьогоднішнє свято справжньою культурною подією українців Негостини та їхніх гостей, але і, в тому числі, актом шани української культури з боку румунської сторони. Тому належить щира подяка і вклін перед учнями, педкадрами і всіма тими, хто приготував свято.

Проф. Євзебій ФРАСИНЮК

ПРО НАШІ СЕЛА І ШКОЛИ МАТЕРІАЛАМИ «МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ»

ВОСЬМИРІЧКА с. ПАЛТІНУ

Палтіну – прекрасне буковинське село, простягається по середині Общини Фередеу і в ньому проживають українські гуцули.

Академік Еміл Грігоровіца в „Географічному словнику” (Чернівці, 1908) нагадує, що місцевість є давня і простягалася, як і далі, вздовж річки Боул, де легенда згадує, що Драгош Вода вбив зубра. Село звалось спочатку Руські на Зубрі (Ruși pe Boul), а потім – Валя Боулуй.

Теж Е. Грігоровіца пояснює, що назва Руські (Ruși) походить від гуцулів, що поселявали здавна цю долину. Вчений доказує, що в кінці XIX ст. і на початку XX-ого ст. село Валя Боулуй, сьогодні Палтіну, було густо заселеним. До нього належали селяця Спартурі (Розбиті) і Туфу. Була тут початкова школа, православна церква Св. Варвари, ошадкаса (ЧЕК) і фабрика для дошок.

Школа с. Палтіну заснована в 1890 р. і працювала спочатку з одним учителем. Теперішній будинок школи піднявся у 1913 р., а навчання проводилось українською мовою, і навіть німецькою, до 1920 р., коли почалось навчання румунською мовою.

Після реформи 1948 р. і до 1960 р. викладатиметься все українською мовою.

Між 1948-1949рр., крім восьмирічки Палтіну, була збудована початкова школа (4 класи) в с. Спартурах, щоб прийти назустріч учням цієї місцевості.

У 1955 р. збільшилася наша школа новим будинком на 7 класних залів і канцелярію.

Біля нашої школи працює музей, де були зібрані різні старі традиційні речі, специфічні гуцульському населенню. Із 1968 р. с. Палтіну належить до ком. Ватра Молдовіцей. Після Революції у нашій школі завелась рідна українська мова, як предмет, а результати були прекрасні.

Учні нашої школи завжди беруть участь на позакласних заняттях і визначаються підряд на різних випусках етнічних фестивалів, розвинутих на місцевих, повітових та національних рівнях, де завжди отримують прекрасні премії.

Учні школи Палтіну одержали гарні результати на протязі часу на місцевих та повітових фазах Олімпіади з Української Мови та Літератури, на конкурсах, організованих Сучавським Шкільним Інспек-

«Полонинка»

торатом у співпраці із Генеральним Консульством України в Сучаві та СУР Буковинського округу.

Так, на конкурсі „Слава Рідній Мові” вокальний гурток „Полонинка” завоював першу премію, а на конкурсі поезії „Слово Шевченка” виграли I, III премії з читання віршів Шевченка. Передові місця ще виграли на Олімпіаді Української Мови (по групах) і визначились між преміантами на конкурсах „Разом в різноманітності” (нац. етап, Сучава) і „Петро Яцик” – Міжнародний Конкурс Рідної Мови.

Віоріка НЕГУРА,
викладач

На північному заході Буковини, відстанню 55 км. від Радівців, вздовж границі Румунії із Україною простягається ком. Ульма, гірська місцевість, в якій живуть біля 900 родин.

Назва села губиться в сивій давнині, а легенда пов'язує походження села із столітньою ільмою, стовбур якої протрях 50 років тому.

У давніх документах наших воєвод ці місця згадуються у 1490р., як - Долина Браніште, а воєвода Штефан Великий дарує їх монастирю Путні.

Ульма як адміністративна одиниця засновується у 1945р., коли встановився новий кордон між Україною та Румунією і так відділено той самий рід українців-гуцулів у двоє різних сіл. Так, Селятин залишається на Україні, а село Ульма, Костелева, Лупчіна і Магура ввійдуть у

УЛЬМА

склад нової ком. Ульма. Пізніше, у 1952р., новий адміністративно-територіальний закон прилучає ще й с. Нісіпіт, яке належало до Бродини, теж до Ульми. Так, зараз Ульма має 5 сіл: Нісіпіт - адміністративний центр, Костелева, Лупчіна, Магура і Ульма.

Ульма - велике село, воно містить 2400 осіб більшістю українці-гуцули. Останній перепис населення подає 64% українців та 36% румунів і ін. нацменшин.

Шкільне населення - невелике: 300 учнів та 80 дошкільнят. Сьогодні українську мову вивчають 276 учнів. Наші учні поступають в лицеї Радовець,

Сучави та Серету. Наші викладачі розвивають успішно культурно-мистецьку діяльність із своїми учнями. Вони прикрасили школу тематичними фотомонтажами і традиційними експонатами. Вони ж за допомогою носіїв гуцульських пісень навчають дітей співати і виступають на сценах школи та села.

В Ульмі існує вдалий інструментальний гурток «Гуцулка», який виступає на сценах Буковини, відомий навіть на Міжнародному Фестивалі «Буковинських зустрічей» (Чернівці, 2009). В Ульмі населення - православне. У нас існують три церкви, скит і 20 капличок.

Господарі Ульми - працюючі і поважають свої традиції та звичаї, як святиню!

Юрій ЧИГА,
викладач

Кореспондент г. «Вільне слово», викладач Юрій ЧИГА

Учителі й учні Ульмської школи

Зусиллями СУР вийшла прецікава книга «Відкриття погруддя Т. Шевченка в Сату Марє»

СЛОВО ПОДЯКИ

Першого липня 2009 року відбулася визначна культурна подія для нашої української меншини, і не тільки, з нагоди відкриття бюста великого українського поета Тараса Григоровича Шевченка.

На цій події були присутні офіційні особи муніципалітету нашого повіту, а також із-за кордону. Особливо підкреслюю присутність гостей із України (Посольство України в Румунії, Консульство із Сучави, а також делегація Закарпатської обласної державної адміністрації України на чолі з паном Михайлом Кічковським). Також були присутні історики з Ужгородського національного університету та Румунії, все керівництво СУР разом з колективами редакцій, лідери СУР під керівництвом голови Союзу Українців Румунії, депутата Степана Бучути. Важливо підкреслити численну присутність громадян міста і повіту Сату Марє. Ця присутність свідчить про солідарність з українцями та глибоку повагу до них.

Відкриття бюста ТАРАСА ШЕВЧЕНКА в Сату Марє буде фігурувати на туристичній карті історичних пам'яток нашого повіту й представлятиме собою нову сторінку, яка додається до численних пам'яток, присвячених Шевченку.

Участь сатумарських представників і визначних українських гостей підкреслила «історичну важливість цієї події», щире бажання взаємодіяти в усіх галузях, спонукала до взаємної поваги між повітом Сату Марє і Закарпатською областю, між Румунією і Україною.

Як голова Сатумарської філії СУР і весь комітет, ми раді і задоволені, що наші мрії втілилися в життя, а саме:

- впровадження української

мови в навчальний процес в селі Мікула;

- збільшення кількості міських організацій СУР;

- розширення зв'язків із Закарпатською областю;

- ми вклали вагомий внесок у братні відносини між нашими і українськими населеними пунктами, а також в реалізацію транскордонних проектів з українською стороною;

- започаткування та підтримка підписання договору про співробітництво між повітом Сату Марє (Румунія) та Закарпатською областю (Україна);

- іншим дуже важливим моментом було спорудження пам'ятника поету Тарасу Шевченкові.

Хочу з цієї нагоди передати подяку всім тим, хто всіляко підтримав українську громаду щодо встановлення в Сату Марє бюста Тараса Шевченка поруч великих літературних особистостей Міхая Емінеску, Георге Кошбука, Іона Славіча, Лучіана Благи, Шандора Петефі та ін.

Особливо хочу принести велику нашу подяку голові СУР, депутату Степану Бучуті, який весь час слідкував за розвитком подій і безвідмовно надавав допомогу.

Приношу нашу подяку головним редакторам, які брали участь у цій події і які мали нагоду переконатися в наших цілях і їх реалізації. Таким чином, висловлюю щире подяку панові Івану Робчуку, панові Івану Ковачу, пані Ірині Мойсей та іншим членам редакцій, які були присутні на цій події. Дякую лідерам філій, які підтримували нас в наших зусиллях: панові Мирославу Петрецькому (Марамуреш), панові Івану Боднару (Сучава), панові Юрію Глебі (Тімішоара), пані Ярославі Колотило (Бухарест), панові Гаврилові Мікулайчуку (Арад), панові Віктору Симчук (Ботошань), панові Дмитрові Черненку (Тульча), панові Ліберові Івану – голові СУР – філія Караш Северін, який, хоча не був присутній на цій події (будучи за кордоном), передав нам поздоровлення і свою підтримку, за яку йому дякую від всієї душі. На жаль, не були присутні (хоча й обіцяли мені), пан Микола Корсюк і пан М. Михайлюк. Дякую міським радникам, в першу чергу, панові Віорелу Солскі, голові комісії з культури, який нам

допоміг у всіх наших зусиллях щодо отримання місця для спорудження пам'ятника, а також за фінансову допомогу, отриману від міської ради.

Висловлюю слова подяки меру Юлію Іллешу за те, що підтримав і дав заслужену оцінку (в особистій розмові між нами він оцінив мій вклад щодо спорудження бюста і заявив, що радий тому, що все здійснилося). Дякую Повітовій Раді, радникам за надану фінансову допомогу, а особливо голові цієї ради – панові Чехі Арпаду.

Дякую делегації з Чернівців за те, що взяли участь на цьому святі, а також делегаціям з Тячева, Рахова і Хусту.

Дякую делегації, директору творчого об'єднання програм нацменшин Закарпатської обласної державної телерадіокомпанії Віктору Фокші, який зняв фільм і який був продемонстрований на українському телеканалі «Тиса». Дякую Чернівецькому телебаченню, а особливо місцевому телебаченню «Норд Вест» і ТБ «Самтел» за можливість висвітлення подій в прямому ефірі. Зроблено чимало позитивних коментарів про те, що українцям вдалося залучити до відкриття бюста Тараса Шевченка таке велике число визначних людей міста, повіту Сату Марє та з інших повітів.

Не в останню чергу дякуємо місцевій пресі, яка вклала свій внесок у цю велику справу.

На жаль, ми не змогли показати нашим гостям меморіальну дошку, присвячену нашому письменникові, поету, колишньому голові СУР Степанові Ткачуку і письменнику Іванові Федьку.

Цим словом від всієї душі і від щирого серця хочу подякувати громаді, яка вклала свій внесок в підготовку матеріалу і видання цієї книги без ніяких фінансових умов:

– Віктор Фокша – директор Творчого об'єднання теле- та радіопрограм для національних меншин Закарпатської обласної державної телерадіокомпанії;

– Віорел Чубота – директор повітового музею Сату Марє;

– Др-д Думітру Цімерман – поет, головний редактор Північно-західного телебачення міста Сату Марє;

– Ірина Люба Горват – перший заступник голови С.У.Р. – філія Сату Марє;

– Михайло Зан – кандидат історичних наук, доцент кафедри політології Ужгородського національного університету

– Надія Корсюк – член комітету С.У.Р. – філія Сату Марє, викладач української мови в селі Мікула повіту Сату Марє;

– Павло Романюк – член комітету СУР – філія Сату Марє;

– Клаудія Фаркаш – зберігач фондів наукового архіву повітового музею Сату Марє.

– Надя Корсюк – член комітету СУР – філія Сату Марє, викладач української мови в селі Мікула повіту Сату Марє;

Прошу вибачення за незручності та деякі можливі недоліки в організації цієї події.

Михайло МАЧОКА

Виступ М. МАЧОКИ

З духовного життя українців села Копашиль Карашсеверінського повіту

ВІДРЕМОНТОВАНА Й ПОСВЯЧЕНА УКРАЇНСЬКА СТОЛІТНЯ ЦЕРКВА – КОПАШИЛЬСЬКА

В історії кожного народу, як і в нашого українського, є дні, а чи моменти, які ніколи не можна забути, й котрі остаяться в серцях і в пам'яті того народу. Так, як і 6 червня 2010 року копашиляни не забудуть ніколи, те, що сталося в селі цього дня.

З документальної історії місцевої православної церкви Храму Покрови Пресвятої Богородиці виходить, що вона була побудована 1912-1914 рр. Ініціаторами побудови церкви були Митер Кубарич і Андрій Ковач – одні з перших, котрі осілися в нинішньому Копашилі.

Як уже знаємо, майстри-ремісники, котрі збудували церкву, були брати Теслевичі з Гусарки (Падурень). «Вершок» церкви (турня) побудований з дерева, покритий бляхою, небо в півциліндра – також з дерева, і покрите бляхою. Значить, вся будова з дерева. Іконостас – з дерева, скульптованого і принесеного з Рахівців (за священником Горчинським), з Рахова (за Кубаричем).

В цій церкві працювало багато священників (румунів й українців). Відбудували церкву керівники православної церкви з монастиря Прислон, з Польщі, з Чернівців (Україна), та ніхто не подумав дотепер, за 98 років, щоб посвятити церкву хочби раз.

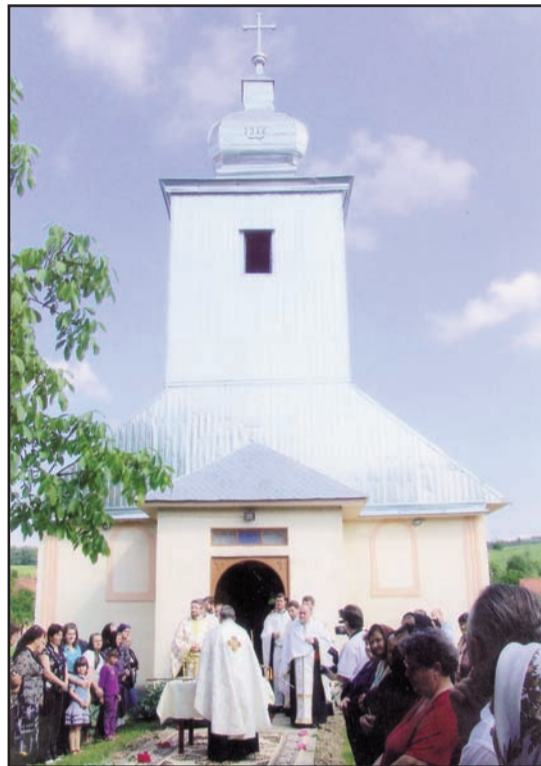
Так надійшов 2009 р., коли віруючі копашиляни, на чолі з священником Іваном Яремчуком, вирішили посвятити церкву. По-перше, треба було відремонтувати святий дім-церкву. Під проводом церковного комітету – Цупер Михайло, Михалейко Василь, Макамета Дмитро, Шутак Іван (примар), Руснак Іван та Ворон Михайло – майстер – поправили стіни (знадвору), побілили, поставили нові вікна з термопану, змінили дошки (гнилі) на покрівлі, вкрили церкву новою бляхою, поставили нові хрести, помалювали пліт залізний навкруг церковного подвір'я і т.д.

Головним організатором та провідником цих робіт був син села Копашиль інженер Дмитро Кут, котрий (на пенсії) повернувся в своє рідне село і кожного дня перебував біля церкви з робітниками.

Все наведене вище завдячується віруючим села Копашиль і спонсорам, таким, як Мотичка Михайло з Тімішоари (син с. Зоріле), Гречин Михайло (колишній примар в Копашилі), інженер Фурді Адріан (син села Копашиль), Онеску Мінюк та Георге Колчар (патрони із Зивою), фірма Косметал Решіца і т.д.тощо. Покриття церкви дошками та бляхою було виконане майстрами з Петрошеніци Петром Георгевічем та його зятем Іваном.

Тому що треба було багато попрацювати над такою роботою, згадаємо тих копашилян, котрі найбільше днів були при ній: Макамете Дмитро, Михалейко Василь, Дума Василь, Дума Дмитро, Цупер Михайло, Баршай Юра, Руснак Іван, Свистак Мигаль, Шутак Василь, Ледний Федір, Попович Юра, Дербак Іван, Руснак Мигаль, Кріля Мигаль, Попович Дмитро-Варахова, Шутак Юра,

Шетиля Василь, Туя Володя, Цупер Іван, Тух Іван, Росоха Петро, Ворон Мигаль, Шимон Василь, Ярема Юра, Бонкало Василь, Бонкало Мигаль, Бабічин Василь, Яцько Василь, Пішта Дмитро, Дикун Юра і т.д.

Всім наведеним вище – велика подяка від всіх копашилян.

...Надійшла Свята Неділя – 6 червня 2010 р. На запрошення священника Івана Яремчука, Церковного комітету та жителів Копашилі, Преосвященіший отець Лучіан, Єпископ Карансебеша, відповів своєю присутністю о 17 год. в Копашилі.

Наближалась година приїзду гостей. Вулиці села і подвір'я церкви, в якій правиться виключно українською мовою, швидко наповнились віруючими з Копашилі і з сусідніх сіл та міст, українців і румунів.

Спочатку прибув протоієрей Лівіу Дриган Сілвіу з священниками: Росоха Мигаль (Саку), Лало Микола (Корнуцил), Ташич Борислав (Решіца), Попович Іван-Траян (Садова Нова), Чорогаріу Клавдіу (Огаба Митник), Іляна Николай (Ружіноаса), Клемпушак Корвін (Зоріле), Винту Емануел (Салбаджел) і Попович Крістіан (з Тімішоари). Разом із священниками прибула і група «Катарсіс» із Єпископії.

Точно о 17-й годині пролунав голос дзвонів церкви, і в село ввійшли гості, котрих зустрів примар Шутак Іван зі своїми радниками і членами церковного комітету. Перед церкви Єпископа зустріли священники, група дівчат і хлопців в нарядних українських костюмах з хлібом-сіллю. Єпископ привітався з священниками і віруючими, котрі його так гарно прийняли. Після цього священники та віруючі на чолі з Єпископом обійшли церкву, і в цей час Єпископ святить церкву свяченою водою та святим миром. Далі всі заходять до церкви. Хоч церква й не така мала, та всі присутні не мали в ній місця, і багато з них стояли в подвір'ї. Присутні священники перебрали Присітл, а потім Єпископ посвятив церкву всередині і запалив у ній світло.

Копашильський священник Іван Яремчук і протоієрей Драган подякували Єпископові за те, що він відповів на запрошення і посвятив церкву.

Єпископ Лучіан в своїй промові, між іншим, сказав, що в Копашильській церкві є дуже цінний Іконостас і Плащаниця, які мають більше 100 років, – нам треба цінувати це!

Потім він подякував всім віруючим православним, а головно тим, що відремонтували церкву, побажав щастя і здоров'я українцям з Протопоп'яту Лугожа, Вікаріату з Сігету і всім українцям Румунії.

Посвячення церкви мало велике значення для всіх присутніх, котрі мали нагоду пройти попід Олтар – мужчини і жінки. Єпископ пообіцяв приїхати до Копашилі і на Покрову (14 жовтня).

Це велике свято для копашилян закінчилося вечерею в Будинку культури.

6 червня 2010 р. назавжди залишиться в пам'яті копашилян, всіх віруючих околиці.

Петро КІМΠΑН,
професор історії

ПЕРША КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ ГЕТЬМАНА ПИЛИПА ОРЛИКА

1710 рік: Герб гетьмана Пилипа Орлика
та Українські прапори часів Орлика

300-річчя КОНСТИТУЦІЇ ПИЛИПА ОРЛИКА

• 5 квітня ц.р. виповнилось 300 років з дня прийняття Конституції України гетьмана Пилипа Орлика.

Конституція Пилипа Орлика побачила світ на 77 років раніше американської і на 81 рік раніше польської Конституції.

Подасмо текст Конституції:

(Продовження. Поч. в н-р 7-8/2010.)

Крім того, кожен генеральний радник у своєму полку, де буде обраний публічним голосуванням до Генеральної ради, владен разом з городовим полковником достерігати справедливого ладу, брати участь в управлінні, кермуючи з допомогою загальних порад, а також повинен приглядатися і рішуче виступати проти кривд і утисків посполитому люду.

І подібно до того, як генеральна старшина, полковники і генеральні радники повинні дотримуватись добрих звичаїв, належно шанувати високу гідність найяснішого гетьмана, виявляти йому відповідні його високому становищу почесні і вірний послух, - так і ясновельможному гетьманові зі свого боку пристало також мати їх за побратимів, а не за слуг, не вважати їх своїми власними підручними та не примушувати зумисне для приниження їхньої гідності ганебно і негоже вистоювати у своїй присутності, за винятком тих випадків, коли вимагатимуть обставини.

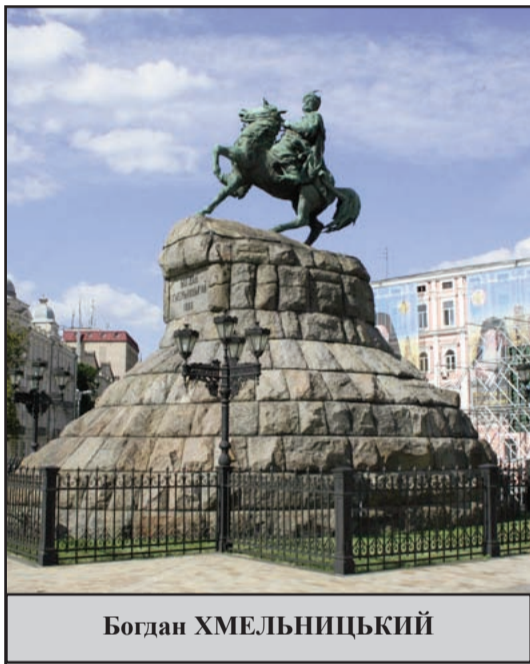
VII

Якщо б провинився хто з генеральних старшин, полковників, генеральних радників, значних товаришів чи інших урядовців, а понадто з рядових козаків, - чи то образивши проти звичаю гетьманську честь якимось зухвальством, чи виявившись винним у якомусь інакшому переступі, - то ясновельможний гетьман не повинен карати того винуватця за такі провини засобами своєї влади чи особисто призначати йому кару.

Така справа - кримінальна чи якась інша - має бути передана на розгляд Генерального суду. І хоч би яке неприхильне, а проте безсторонне рішення він ухвалив, - такому повинен кожен правопорушник підкоритися.

VIII

Що стосується усіх військових справ, то їх мають доносити ясновельможному гетьманові саме вищезгадані генеральні старшини, які постійно перебувають при боці гетьмана - котрі справи до чийх обов'язків та уряду належатимуть, - а також особисто отримувати від нього рішення. В жодному разі не використовувати для цього дворових слуг гетьманових, котрі не повинні втручатися до

Богдан ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

жодних військових справ, нарад і доповідей, ані залучатися до пересилання військової кореспонденції, навіть незначної.

IX

Як відомо, у Війську Запорозькому споконвік постійно були генеральні підскарбії, котрі завідували військовою скарбницею, млинами, усіма військовими доходами і повітовими виплатами та давали у усьому лад з волі й схвалення гетьмана. Отож і тепер встановлюємо за загальним схваленням такий порядок і затверджуємо як непорушний закон, щоб у нашій Вітчизні, дай-то, Боже, визволеній з московського ярма, за рішенням гетьмановим і згодою загалу був обраний генеральний підскарбій - чоловік значний і заслужений, маєтний і порядний, який би сумлінно опікувався з відома гетьманового військовою скарбницею, пильнував млинів і доходів та обертав їх на громадські потреби, а не на власний зиск. Сам же ясновельможний гетьман не повинен мати жодного права і не зазіхати ані на військовий скарб, ані на надходження до військової скарбниці; не обертати їх на власну користь, а вдовольнятися власними чинами і доходами, передбаченими для гетьманської особи й булави. Це - індукти з Шептаківської сотні, з Гадацького полку, з маєтків Почепівських і Оболонських та інші доходи, які здавен-давна ухвалено виділити для гетьманської посади. Понадто ясновельможний гетьман не має права ані самовладно привласнювати собі громадських маєтностей і угідь Війська Запорозького, ані розподіляти їх під яким не

було б претекстом іншим людям, менш заслуженим перед Вітчизною, а найпаче ченцям, священникам, бездітним вдовам, дрібним посполитим і військовим урядовцям, особистим слугам дворакам та приватним особам.

Очевидно, що генеральний підскарбій повинен обиратися як підручний гетьмана і бути там присутнім, де постійно перебуватиме гетьманська резиденція. Крім того, у кожному полку необхідно обрати загальною ухвалою полковника і старшини обох станів - козаків і посполитих - по два підскарбії, теж запряжених, з визначніших маєтних людей. Вони повинні відати полковими і цивільними прибутками і посполитими податками, заопікуватися ними і видатками та щороку звітуватися про свою діяльність.

До обов'язків отих полкових підскарбіїв, підлеглих безпосередньо генеральному підскарбієві, входить нагляд у їхніх полках за належними до військової скарбниці прибутками, збір їх і передання до рук генерального підскарбія. Панам полковникам рівно ж не пристало бути причетними до полкових коштів, а мусять удовольнятися доходами і пільгами своїх посад.

X

Через те, що ясновельможний гетьман повинен з обов'язку свого уряду провадити і достерігати ладу у Вітчизні та Війську Запорозькому, то передовсім він має недремно пильнувати і докладати особливого старання, щоб простим козакам і посполитим не чинилось надмірних утисків, спустошливих поборів і здирств. Ті надужиття спонукають люду покидати обжиті місця і пускатися у чужі краї, аби пошукати собі поза межами вітцівської землі життя без тих прикроців - догіднішого, відраднішого і спокійнішого.

Тому постановляємо, щоб панове полковники, сотники, отамани та інші військові і посполиті урядовці більше не наважувалися виконувати панщин та інших приватних робіт силами козаків і посполитих, а надто якщо ті люди не є їхніми безпосередніми підлеглими, ані слугами: не посилати на сінокіс, ані на жнива, не силувати гатити греблі, не чинити над ними насильства захопленням ґрунтів чи примусом до невігідного їх продажу і не конфісковувати за ледь-яку провину усе майно - рухоме і нерухоме. Також не залучати ремісників без оплати до виконання панам урядовцям домашніх робіт, а козаків не увільняти від служби заради приватних доручень. Ясновельможний гетьман повинен усією повнотою влади викорінювати надужиття і сам того остерігатися, і не чинити, щоб не давати прикладу для наслідування іншим.

(Далі буде)

Політика мови проти суспільства невдах

«Час кричати „SOS”, бити на сполох!»

(Продовження. Поч. в н-р 9-10/2010 р.)

Мова є водночас генетичним кодом суспільства. Саме мова дозволяє підтримати історичну тяглість поколінь. Саме мова дозволяє кожному новому поколінню спиратися на весь духовний набуток предків, а не щоразу розпочинати все з нуля.

Не можу оминати очевидної проблеми, яка тут виникає.

Безумовно, національні меншини по-інакшому сприймають мову нації, яка дала державі назву. Одна справа, коли мова пустила коріння на всю глибину тисячолітньої історії, виросла й визріла разом із народом. Зовсім інша – коли мова прийшла до тебе уже в готовому вигляді.

Це слід розуміти. І не потрібно — навіть шкідливо! — вимагати для представників національних меншин такого ж рівня сприйняття мови нації, що дала державі назву.

Представники меншин повинні оволодівати цією мовою насамперед для того, щоб уникнути конфліктів нерозуміння логіки розвитку й особливостей цієї держави, щоб мати змогу свідомо солідаризуватися в процесі державотворення.

Адже конфліктують не мови. Конфліктують носії мов – від нерозуміння вищесказаного. Поки я не говорив, що мова, про яку йдеться – українська. Цей підхід – спільний для всіх мов і всіх держав. І проблему російської мови в Росії вирішують, спираючись на точнісінько такі ж теоретичні засади.

Але ж повернімося до нашої рідної української мови.

Немає потреби докладно переповідати, як ретельно нищилася вона за імперських часів – і давніх, і новітніх. Не хочу ще раз таврувати Росію чи СРСР. Така політика була природною для імперії. Адже саме так – трохи ліберальніше чи, навпаки, ще нещадніше – чинили всі імперії щодо мов своїх меншин.

Але хочу наголосити на іншому. В таких умовах, у які було поставлено українців, не здатне було б вижити жодне “наріччя”. У таких умовах неминуче загинула б і мова нації слабкої, щойно народженої, ще недостатньо сформованої.

Не тільки вистояти, а ще й розвиватися під страшним гнітом здатна була тільки мова народу з

дуже древнім і дуже потужним корінням. Цей висновок роблю, опонуючи всіляким шовіністам і невігласам, які прагнуть переконати нас у протилежному. Як це, скажімо, робить редактор газети “Крымская правда” Михайло Бахарев (цитую мовою оригіналу його слова з газети з 13 грудня 1997 року): “Нет никакого украинского языка. Это придуманный язык, язык черни. ...то, что сегодня считают украинским языком, – это язык, искусственно придуманный Шевченко и другими авантюристами. Так запомните: нет такой нации – украинцы, как нет никакого будущего и у обреченного украинского государства”.

Не знаю, хто за національністю пан Бахарев. Але, говорячи так, він ганьбить насамперед свою власну націю.

Але якою є мовна політика сучасної незалежної України? І чи існує така політика взагалі?

На жаль, мусимо визнати: вона є такою ж сірою і невизначеною, як і та влада, що її здійснює. В кращому разі, маємо погану мову політиків, і зовсім не маємо політики мови.

Вважаємо, що в мовній політиці не маємо права на головну помилку: на приниження за будь-яких обставин будь-чєї гідності. Хоча й розуміємо: агресивність в утвердженні раніше принижованої мови – це зворотній бік колишнього приниження.

Але не можемо заплюшувати очі й на те, що за рядом показників (книговидавання, преса тощо) становище з українською мовою стало гіршим, аніж за колоніальних часів. Більше того, українська мова активно перестає бути розмовною мовою молоді.

Час кричати “SOS”, бити на сполох!

Відомий мовознавець Борис Парін стверджує, що долю мови визначають три чинники: культурна її вага, характер соціальної бази та втручання політичних сил. З першим чинником українська мова не має проблем з огляду на величезний масив культурних скарбів, створених на її основі. З другим – ситуація гірша, з огляду на те, що вона так і не стала повсякденною мовою еліти держави (тут вона використовується в суто ритуальних моментах спілкування на людях, і то не завжди). І, нарешті, третій фактор вимагає від УРП “Собор” як від активної політичної сили включення в підготовку виважених, взорованих на демократичні світові стандарти проектів законів “Про державну українську мову” та “Про мови національних меншин”.

І не треба боятися слів “національні меншини”.

Українці теж є національною меншиною в будь-якій державі, окрім самої України. І для всіх них Україна є колискою їхнього етносу. І те ж саме можна сказати і про росіян поза межами Росії.

Контури концепції нової мовної політики, яку ми могли б запропонувати, накреслено в Декларації УРП “Собор”, затвердженій 3-тм з’їздом єднання 21 квітня 2002 року: “Стрижем діяльності УРП “Собор” є реалізація української національної ідеї. Сьогодні ми розуміємо її як утілення права українського народу на збереження власної неповторності в спільноті світових народів, на життя в незалежній, вільній, соборній українській державі, в якій запроваджено справді демократичний устрій, створено умови для заможного життя і всебічного розвитку особистості, захищено права та свободи людини, сформовано ефективну вільноринкову економіку та громадянське суспільство.

Українська соборна національна демократична держава будується на визнанні і активному утвердженні традиційних народних цінностей, національної історичної спадщини, мови, культури як факторів, що виконують об’єднувальну функцію, водночас поважаючи право всіх етнічних груп в Україні на збереження власної культурної ідентичності. Держава – не самоціль, а умова та інструмент захисту власних національних інтересів.

Ми стверджуємо: тільки сильна соборна національна демократична держава здатна захистити життєвий простір нації, забезпечити високий рівень життя, розвинену систему соціального забезпечення, створити умови для захисту прав та свобод громадян, протистояти будь-якому тиску ззовні”.

Великий Кобзар прагнув возвеличити “малих отих рабів німих”, на сторожі коло них поставивши СЛОВО. І сьогодні народ наш, що досі лишається рабом сірості і нікчем, має шанс возвеличитися тільки тоді, коли поверне собі МОВУ, наш обов’язок — допомогти йому в цьому.

Матвієнко А. Політика мови проти суспільства невдах / Погрібний А. Світовий мовний досвід та українські реалії: Інститут відкритої політики. – К.: Медобори (П.П. Мошак М. І.), 2003. – 72 с. – С.3-6.

А. МАТВІЄНКО

ЧИ ЗНАЄТЕ ВИ, ЩО...

● Випускна атрибутика зародилася ще в XII-XIII століттях з виникненням перших шкіл і університетів.

Спочатку одяг школярів був скопійований з одягу церковних служителів. У XIV ст. носіння академічної мантії в учбових закладах було узаконене. Так, наприклад, в Англії затвердили власний стиль, що забороняє надмірності в одязі. Це розпорядження строго виконувалося.

● У стародавніх римлян слово «канікула» означало «собачка». А у нас, як відомо, канікулами називається перерва в заняттях. Чи не дивно?

Виявляється, що ні. Зоря в сузір’ї великого Пса – Сіріус – у південних країнах найяскравіша від 22 липня до

23 серпня. У цей час там, у тих південних країнах, особлива спека. Це викликало потребу зробити перерву в навчанні. У латинській мові така перерва не мала спеціальної назви, а у нас вона пов’язується із згаданим терміном - канікулами.

● Найдавніші розділові знаки – кома і крапка. Вони з’явилися у друкованих книгах XVI ст.

Кома – слово з латинської мови. Воно мало значення: кую, б’ю, відсікаю, відрубую, відділяю.

Крапка – це буквальный переклад латинського слова пунктум. Це слово дало такі назви: пункт, пунктуація, пунктир, пунктуальний.

Тире – слово французьке. Означало воно у французькій – тягти. Першим

застосував цей розділовий знак М. Карамзін на початку XIX ст.

● Індія першою впровадила відділ чисел, що починається з нуля. До нас цей вид відділу прийшов від арабів (звідси і назва – арабські числа).

● Корінне населення італійської провінції Альто Адіге говорить німецькою мовою. Альто Адіге – це італійська назва Південної Тіролі, яка 1918 р. перейшла від Австрії до Італії.

● Єгиптяни винайшли парфюми більше 5000 років тому. Пахоці використовували при церемоніях в храмах, в косметології, при похованні. У кожного фараона були багато різних духів, створених саме для нього. Вони призначалися для підвищення настрою, загострення розуму, розслаблення і навіть для підвищення агресивності (під час війни).

До цих пір світ намагається розгадати загадку єгипетських мумій. Першими, хто здогадався отримувати рожеву воду з пелюстків троянд, були араби. Сталося це 1300 років тому. Араби використовували воду не лише як духи, але і як ліки. А самою старовинною була трояндова олія, тобто ефірне масло, виготовлене з пелюсток троянд.

Любов до ароматичних речовин від Древнього Сходу успадкували Греція, Рим і Візантія. Але справжня революція у виготовленні духів сталася, коли в XII ст. в Італії вперше був отриманий спирт. Розчин ароматичних речовин стали готувати в спирті.

Виготовлення парфюмів у Франції почалося в кінці XVII ст. (300 років тому в Кельне були винайдені перші духи «Кельська вода»).

◆ С Т О Р І Н К А Д Л Я Д І Т Е Й ◆

Колись давно, коли земля у сонній задумі дрімала у віковичному серпанку, а в ясній блакиті неба майорили лискучими крилами райські птиці, у карпатських горах задзвеніли води Черемоша у німім захваті і тень первісного сонця поважно сховалася в хмарах... Вершина Говерли, уся задимлена, розверзлася і у вогненному стовбі з'явилася вона... Така гнучка, як вербова лозина, палюча і іскриста, як червона калинонька. Струнка і горда у сукні з ромашок і вінком волошок у руських волоссі вилялася вона виноградною лозою, по всій матінці землі нашій квітла червоними ружами... Невтомна й працювала, не оминула жодного закутка, жодної оселі. Заглянула і в карпатські гори, і в поліські простори, покружляла дзвінкою луною і по Наддніпрянщині і в деснянських долинах. Не шкодувала вона ні сили, ні багатоголосих барвів, дарувала всім і кожному частинку своєї самотньої незрівняної душі. Дзвеніла потічком у смерекових зрубках, співала жайворонком над білосніжними мазаночками і розливалася сосновим духом у поліських хатинах... От лиш панське ярмо уривало шию, напувало гірким потом.

Летіли роки, а вона все не старіла, а розквітала більше і

Легенда про мову

яскравіше. Ніжними ліричними співанками, войовничими гімнами і просто старовинними стрілецькими піснями перекочувалася вона в степовому різотрав'ї. Але біда недовго ходила за ворітьми. Накинули червоний аркан на

шию її, нашої святої неньки... Здавлений її голос лунав тихо, але незламно. Стояла вона на площі Києва, ніби біля ганебного стовба змучена, спалювана в розідраній вишиванці, подарованій вітрами, у вінку з колючого дроту і калини...

Вона, зморена голодом, і кожен «величний вождь» топче її в бруд, вбиває, шматуючи її Прометееву душу...

Швидкоплинним водограєм нуртував час. Червона зірка впала з неба, забравши сотні тисяч життів з собою. А вона жива, подерта, посічена негодами й вітрами червоних прапорів, але безсмертна... Відрубана коса вже відросла, пружна і гарна, як березові гілочки. А глас її звучить певніше, так само палко і по-войовничому... Але ще не тверда хода, і вулицею промайне з опущеною головою... Сумна... І тихо котиться сльоза... Цураються її у рідній хаті. Зчерствілі зболені серця забули дикість і свавілля. Затуманені сновиди змілили душею, заорало розум, запам'ятовували, чиї вони вражії діти... Іде мова вулицями і бряжчить важкими ланцюгами безталанності і болю, кайданами забуття.

Рідні діти плюнули в обличчя, але вона незламна... Утерлася і далі йде, запалюючи багаття в соборах душ лиш вірних їй. Снує вона жалюгідна, але свіча надії ще палахкотить у її серці, і сіє, сіє свою запашну житню любов і колоскове мелодійне словесо з гірким калиновим присмаком. Допоки живе вона дзвінка і солов'їна, доти топтатимемо рясту і ми...

Ліна КОСТЕНКО

**СОНЦЕ СИПЛЕ
КВІТИ**

*Уже в дітей порожевіли
лицька,
Уже дощем надихалась рілля.
І скрізь трава,
Травиченька,
Травичка!
І сонце сипле квіти,
Як з бриля.*

Олесь ЛУШІЙ

УКРАЇНСЬКА МОВА

*Бог нам гарну мову дав,
Щоб ми не мовчали,
А всі літери й слова
Легко вимовляли.*

*Кожна літера – це знак,
Кожна загадка,*

*Вони з'єднуються так,
Що виходить слово.*

*Мова – наш душевний код,
Даний нам від роду;
А без мови наш народ
Не був би народом.*

*Через відстані віків,
Як сила могутня,
Мова наших прабатьків
Лине у майбутнє.*

Оля СМАЛЬ

ДРУЗІ

*Сумно хом'яку самому
ягідки збирати.
Може, запросити гнома,
хай виходить з хати?*

*Будуть сонячної днини
друзі серед лісу
класти ягідки малини
в кошики з меліси.*

◆ С Т О Р І Н К А Д Л Я Д І Т Е Й ◆

Олексій КОНОНЕНКО

А З Б У К А Д О Р О Г И

Я Миколку навчаю:
– Світлофор три ока має.
Ось червоне – треба знати,
Йти не можна, слід чекати.
Жовте світить – не хвилюйся,
Роздивися, приготуйся.
А зелене – вирушай,
Та, дивись, не поспішай.
Не біжи, спокійно йди,
Будь уважним, як завжди.

БРАТИ КЛИЧКИ

Я знаю, що всі ви любите дивитися бокс. Тим більше, коли боксують українські всесвітньо відомі з найважчої ваги брати Віталій і Володимир Клички, які своїми перемогами, своєю гідністю і гордістю в будь-яких обставинах, чи то в особистому житті, а чи на боксових аренах, приносять честь і славу Україні.

З місяця червня ц. р. в Україні було випущено і введено в обіг поштову марку з портретом українських братів Кличків. Побажаймо славним українським боксерам дальших успіхів! (І.П.-К)

ЗАГАДКИ

1. Яку річку можна переламати? (шлрцц)
2. Що першим заходить в хату? (люч)
3. Плету хлівець на четверо овець, а на п'яту – окремо? (Руквщчкка)
4. Який вузол не можна розв'язати? (Залізничний)
5. Коли козак на одній нозі скаче? (Коти сідає на ковш)
6. Що в людини не росте? (в, ш)
7. Яким ключем не можна відімкнути замок? (шпнтгєвдкж)
8. Зубів не має, а гризе. (Совість)

Екскурс в історію Мараморощини і Трансільванії

(Продовження. Поч. в н-р 1-10/2010)

Ми зупинились саме над цими даними для того, щоб підкреслити, що середньовічна Трансільванія була заселена слов'янами, або, краще сказавши, і слов'янами, і таким чином доходимо до іншого питання першорядної важливості: ким були заселені ці землі? Хто були жителі цих князівств?

З письмових джерел довідуємось про дані, що можуть стати точкою підпори для знайдення правильної відповіді.

Окрім Анонімуса, який, описуючи розташування угорців у Панонії, говорить, що ці землі були заселені слов'янами, болгарами та румунами – пастухами римлян (*quam terram habitarent Sclavi, Bulgarii et Blachii ac pastores Romanorum*) – (Anonymus, cap 9, in *Scriptores, I, p. 45*), інформацію знаходимо і в XIV-му столітті в літописах Симона Кези, у яких говориться,

що після війни (*războiul crimhildic*) тут залишилися слов'яни, греки, серби і румуни (*Sclavis, Graecis, Teutonicis, Messianis et Ulahis advenis remanentibus in aedem*) – (Simonis de Keza *Gesta Hungarorum, cap 23, in Scriptores, I, p. 156-157*).

І, нарешті, настав час згадати інформацію, що зберігається у літописному зведенні, складеному у Києві на початку XII-го століття («Повість минулих літ»), відомого як «Літопис Нестора». У ньому говориться, що 6406 року (тобто 898р.), угорці, які перейшли «високі гори», почали війну зі слов'янами і волохами, які жили на цих територіях.

Ці території були заселені слов'янами багато часу перед тим, як сюди переселилися румуни, – ця інформація міститься в роботі І. Шкіопу «*Țările Românești înainte de sec. al XIV-lea*», București, 1945, p. 47-48, 51-53).

Звичайно, було багато дискусій навколо

цієї інформації, результатом яких виникли думки за і проти – прийняття, або відхилення цієї історичної інформації, її ухвалення в цілому, або частково. Однак переважна більшість істориків, які займалися дослідженням цих подій, локалізували розташування слов'ян і румунів (в цей період) в Трансільванії.

Історична логіка дозволяє зробити висновок в тому порядку, в якому спогадується про двох народів, слов'ян та румунів. Спочатку слов'ян, а опісля румунів: *quam terram habitarent Sclavi, Bulgarii et Blachii ac pastores Romanorum* – (Anonymus, cap 9, in *Scriptores, I, p. 45*) і *Sclavis, Graecis, Teutonicis, Messianis et Ulahis advenis remanentibus in aedem* – (Simonis de Keza *Gesta Hungarorum, cap. 23, on Scriptores, I, p. 156-157*).

Це не випадково, і немає ніяких переваг у літописців. Послідовність показує демографічну і етнічну дійсність тих часів.

В X-му столітті, коли відбувалися ці події, слов'яни становили більшість населення Трансільванії з чисельної точки зору, а також, в той же час, були найголовнішим демографічним компонентом з економічної та політичної точок зору. Це не наша власна думка, але, як ви могли бачити, її визнали і висловили історичні документи та історики в різних обставинах і в різних формах.

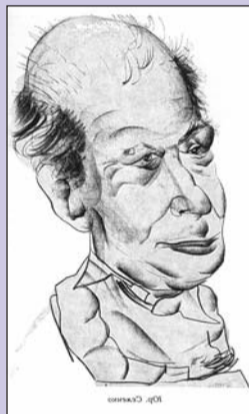
Говорячи про слов'ян Мараморощини, професор Александру Філіпашку каже: «Від слов'ян ми запозичили любов до свободи, оскільки вони всі жили вільними, так що через деякий час звільняли і своїх рабів (виходить, що слов'яни були благородні і багаті – н.а.). Таким чином багаті люди Мараморощини ніколи не пригноблювали свого брата кріпака, разом з яким брали участь на підтримку завдань тієї ж церкви; про це свідчать надписи церковних благодійників, в яких разом із іменами дворян стоять теж імена кріпаків.

Також від слов'ян ми запозичили назву «воєвод» і багато інших слів, які поселилися в румунській мові під впливом вживання в церквах протягом століть старослов'янської мови.

Тому на Мараморощині переважна більшість хрещених імен XIV-XVI століть, як Баля, Белін, Богдан, Драгош, Дунка, Федя, Білцю, Грігор, Годор, Юга, Юра, Юрка, Міх, Міхня, Міхалка, Пашка, Штуцю, Штецку, Стан, Слав, Сенеслав, Томша, Влад та інші, – слов'янського походження.» (Alexandru Filipaşcu de Dolha, «*Istoria Maramureşului*», București, 1940, pag. 21).

(Далі буде)

Михайло ТРАЙСТА

З «ТИЧОК» ЮРІЯ СЕМЕНКА

1941 – 1991

* * *

26. XI. 43

Цікаві часи переживаємо. Більше бачимо, як у театрі. Різниця, – скаже скупий, – лише в тому, що бачимо даром. Але платимо за

– Із Донбасу евакуювалася стотрьохрічна баба!

– Не може бути! Така стара?

– Точно. Свідки є!

– А по скільки їм років?

– По 25! П'ятьом разом – 125!

– Ну, ці добре пам'ятають, коли її хрестили! Свідчення певні! – глузували невіри.

– Але одне ясно: вона народилася в кріпацтві і не хоче вмерти в ньому!

Три пори

1-ша. До одруження. Він говорить. Вона слуха.

2-га. Після одруження. Вона йому говорить. Він слуха.

3-я. Вони лаються. Їх слухають.

* * *

– Моя жінка все докоряє мені вами. Раз, побачивши вас двох на призьбі, сказала, щоб наслідував вас. Ви так лагідно розмовляли!

– Та ми саме лялися тоді, як ваша проходила. А моя жінка ставить вас за приклад!

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.
- З юридичної точки зору за зміст матеріалів відповідають їх автори.

Культурно-просвітницький часопис
Союзу українців Румунії

ВІЛЬНЕ СЛОВО

РЕДАКЦІЯ

Вик. об. гол. ред. – Іван КОВАЧ

Редактори – Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ

Роман ПЕТРАШУК

*

Комп'ютерний набір – Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ

Техноредагування – Роман ПЕТРАШУК

Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»

Бухарест, Румунія

ISSN 1223-8988

Adresa redacției: Uniunea Ucrainenilor din România

str. Radu Popescu nr. 15, Sector I, București, ROMÂNIA

Tel. 0212220748, 0212220753

Fax 0212220737

E-mail: uur.vilneslovo@gmail.com

Наклад фінансований Союзом українців Румунії